Oświadczenie złożone
przez senator Ewę Monikę Kaliszuk
na 25. posiedzeniu Senatu
w dniu 19 grudnia 2024 r.

Oświadczenie skierowane do ministra finansów Andrzeja Domańskiego

Wraz z upowszechnianiem się nowych technologii bankowych pojawiają się także nowe formy oszustw. Hakerzy specjalizują się obecnie w coraz skuteczniejszych sposobach wyłudzania danych do logowania, dzięki którym są w stanie pozbawiać obywateli środków finansowych zgromadzonych przez nich na rachunkach bankowych. Bardzo często ofiarami tych praktyk stają się osoby w wieku senioralnym. Mimo że banki stosują zabezpieczenia, złodzieje zawsze są krok przed nimi. Jak wynika z informacji medialnych, a także z sygnałów od kancelarii prawnych specjalizujących się w tego typu sprawach, najpopularniejszymi oszustwami bankowymi są obecnie: phishing oraz jego odmiana smishing, która polega na wysyłaniu linków do fałszywych stron internetowych poprzez wiadomości tekstowe; włamania do komputera właściciela konta bankowego; oszustwa za pośrednictwem mediów społecznościowych i platform zakupowych; oszustwa „na pracownika banku"; oszustwa realizowane za pomocą sztucznej inteligencji.

Co istotne, obywatele, którzy stają się ofiarami oszustw, co do zasady nie mają szans na odzyskanie utraconych środków. Banki stosują formy zabezpieczeń, które chronią sam bank, nie zaś obywatela. Kancelarie prawne, do których zgłaszają się okradani obywatele, podejmujący próby odzyskania wyłudzonych środków poprzez reklamacje składane z uwagi na niewystarczające formy zabezpieczenia ich rachunków bankowych, informują, że z prowadzonej przez nich praktyki i postępowań, w których uczestniczą, wynika, iż zdaniem banków winny oszustwa, w myśl obowiązujących regulaminów i zapisów umów, jest klient banku, gdyż ze względu na swoją naiwność czy brak wiedzy „pozwolił" on na wyłudzenie. Jest to po części prawda, ale nie oznacza to, że instytucje bankowe nie powinny zadbać o skuteczniejsze formy zabezpieczeń, które mogłyby ochronić obywateli. Jak wskazują kancelarie prawne, w poprzednich latach istniały w przestrzeni prawnej przepisy zobowiązujące instytucje bankowe do stosowania określonej liczby stopni weryfikacji transakcji. Dzisiaj takie regulacje nie istnieją, pozostawiono tę sprawę w rękach banków.

Zatem z jednej strony istotnymi kwestiami są skala zgłaszanych oszustw, ich rodzaje i wykrywalność sprawców. Z drugiej strony konieczne jest, by banki podjęły działania prewencyjne, działania związane ze stosowaniem dodatkowych stopni weryfikacji, które mogłyby zabezpieczać przed kradzieżą środków.

W związku z tym w listopadzie br. wystąpiłam do prokuratora krajowego z prośbą o przesłanie informacji na temat skali przestępstw bankowych zgłoszonych do organów ścigania w latach 2021–2023. Jak wynika z udzielonej przez prokuratora krajowego odpowiedzi, opisane przeze mnie zjawiska można przeanalizować pod kątem kwalifikacji prawnej z art. 287 k.k. lub art. 286 §1 k.k., które najczęściej mają zastosowanie w tego typu przypadkach. W przypadku przestępstw z art. 286 §1 k.k. analiza spraw zarejestrowanych w systemie PROK-SYS wskazuje, że aż 50% tego typu przypadków dotyczy właśnie podnoszonej w niniejszym oświadczeniu problematyki!

Dane statystyczne przedstawiają się następująco.

Rok	Liczba zarejestrowanych spraw z art. 287 k.k	Liczba zarejestrowanych spraw z art. 286 §1 k.k. dotyczących cyberprzestępczości (50% ogółu zarejestrowanych spraw z art. 286 §1 k.k.	Łączna liczba spraw
2021	24044	65670	89714
2022	31138	65834	96972
2023	20832	70046	90878

Prokurator krajowy wskazuje: „Rosnąca liczba przestępstw z tej kategorii jest obserwowana nie tylko w statystykach prokuratury i Policji, ale również w opracowaniach podmiotów zajmujących się analizą aktualnych trendów i zagrożeń w obszarze cyberbezpieczeństwa, np. raport roczny CSIRT KNF z 2023 r. wskazuje na trzykrotny wzrost zgłoszonych domen phishingowych w latach 2021–2023". Następnie prokurator krajowy dodaje: „Do skutecznego zwalczania tego typu przestępczości konieczne jest usprawnienie współpracy z instytucjami bankowymi w celu uzyskania jak najszybszego przekazywania

danych żądanych przez prokuratora na początkowym etapie postępowania. Departament do Spraw Cyberprzestępczości i Informatyzacji podejmuje działania związane z budową efektywnych kanałów komunikacji elektronicznej, jednakże skuteczność wskazanych rozwiązań wymaga zmian legislacyjnych, stąd ścisła współpraca wszystkich podmiotów zainteresowanych walką z tego typu przestępczością jest niezwykle istotna".

Zwracam się zatem do pana ministra z wnioskiem o jak najszybsze podjęcie działań w opisanym zakresie. Poruszam tę sprawę w trosce o obywateli, w szczególności o osoby w wieku senioralnym. Konieczne jest m.in. wprowadzenie zmian w prawie bankowym, które zobowiążą instytucje bankowe do wdrażania nowych czy też dodatkowych stopni weryfikacji transakcji realizowanych przez obywateli. Pozwoliłoby to wykrywać próby wyłudzeń, zanim do nich dojdzie. Wskazane jest także zainicjowanie współpracy podmiotów zainteresowanych walką z tego typu przestępczością. Nie możemy jako państwo godzić się na tak zuchwałe zachowania oszustów. Uprzejmie proszę o poinformowanie mnie o stanowisku ministerstwa w sprawie podniesionego przeze mnie problemu.

Ewa Kaliszuk
senatorka RP